

opusdei.org

Klidná pozornost: skutky duchovního milosrdenství

Skutky duchovního milosrdenství přicházejí na pomoc v hladu a žízni, nahotě a opuštěnosti, v nemoci a zjetí, které v mnoha různých podobách zakouší lidské srdce.

14.03.2019

Církev jako moudrá matka ví, co potřebují její děti pro to, aby ve zdraví a síle rostly na duchu i na těle. Skrze skutky milosrdenství nás zve,

abychom vždy zas a znovu objevovali, že tělo i duše našich lidských bratří potřebuje pozornou péči a že tuto péči dává Bůh na starost každému z nás. „Cílem milosrdenství je samotný lidský život jako celek. Samotný náš „tělesný“ život hladoví a žízni, potřebuje ošacení, bydlení a navštěvování, jakož i důstojný pohřeb, který si nikdo sám nemůže dát. (...). Náš „duchovní“ život potřebuje výchovu, nápravu, povzbuzení (útěchu). Potřebujeme, aby nás druzí potěšili, odpustili nám, podporovali nás a modlili se za nás.“¹

Budeme se nyní zabývat duchovními skutky milosrdenství, které přicházejí na pomoc v hladu a žízni, nahotě a opuštěnosti, v nemoci a zajetí, které v mnoha různých podobách zakouší lidské srdce. Jsou to různé formy duchovní nouze, která postihuje nás všechny a kterou, podíváme-li se pozorně, najdeme i ve

svém okolí. ² Bůh očekává, že potřeby našich bližních pohnou naším srdcem – podobně jako jeho srdcem – a že se i přes tíhu, kterou neseme na vlastních bedrech, neotupí jeho vnímavost. „Uprostřed sobectví a lhostejnosti — hled' si každý svého! —, si vzpomínám na silné a statné dřevěné oslíky „běhající“ po stole... Jeden z nich sice ztratil nohu, ale pokračoval v cestě, protože ho podpírali ostatní.“ ³

Každodenní milosrdenství

Svatý Josemaría při jedné příležitosti vzpomínal na radostnou a léty potvrzenou zkušenost s křesťanskou velkorysostí: „Znám tisíce (...) studentů, kteří se vzdali možnosti budovat si svůj malý soukromý svět a odevzdali se ostatním prostřednictvím své profesionální činnosti, již se snaží s lidskou dokonalostí a ve stále mladém a radostném duchu konat ve

výchovných, zdravotnických, sociálních a jiných dílech.“⁴ Kde je křesťan, který je „jako vypáleným znamením označen posláním, které celoživotně naplňuje tak, že osvěcuje, žehná, oživuje, pozvedá, uzdravuje a osvobozuje,“ tam najdeme „ošetřovatelku celou duší, učitele celou duší, politika celou duší a každého, kdo se radikálně rozhodl být s druhými a pro druhé. Pokud však někdo klade na jednu stranu svou povinnost a na druhou stranu svůj soukromý život, všechno mu zešedne a začne ustavičně vyhledávat uznání anebo hájit své vlastní nároky“.⁵ „Žádný člověk, Boží syn, nemůže chápat svůj život jen jako pečlivou přípravu své životní dráhy.“⁶ Je logické, že v nás pracovní obzory probouzí nadšení, ale aby se toto nadšení nestalo prázdným preludem – „marností nad marnost“ (Kaz 1,2) –, mělo by být inspirováno touhou osvětlovat

rozum, zmírňovat napětí a těšit lidská srdce.

Všichni – nejenom spisovatelé, učitelé či odborníci na komunikaci – se nějakým způsobem podílíme na vytváření kultury a veřejného mínění. Každý může svým způsobem „poučovat neznalé“, „dávat radu pochybujícím“, „napomínat ty, kdo chybují“, ty, kdo se nevědomky stali obětí povrchnosti a nejrůznějších ideologií; kdo žízní po vědomostech, kdo chtějí pít z pramenů lidské a božské moudrosti; kdo neznají Krista, „ani nepoznali krásu jeho tváře, ani nádheru jeho učení“.⁷ Snaha prožívat víru tak, aby z ní vyzařovala pravda; ochota komplikovat si život a organizovat vzdělávací prostředky v nejrůznějším prostředí; touha vtisknout práci křesťanskou podobu, očistit ji od zneužívání a najít v ní nové obzory; snaha učitelů pomáhat studentům růst; ochota předávat své zkušenosti těm, kteří si razí cestu v

pracovním světě; ochota pomáhat a radit kolegům v problémech; podporovat mladé lidi, kteří váhají se založením rodiny, protože jim v tom brání finanční nejistota; šlechetně a s odvahou „napomínat toho, kdo hřeší“... Tyto a mnohé další postoje, které dalece přesahují rámec minimalistické etiky, vytvářejí *každodenní milosrdenství*, které Bůh žádá po obyčejných křesťanech.

I když je bezpochyby dobré vytvářet projekty tam, kde máme možnost podat pomocnou ruku, bude polem pro milosrdenství zpravidla všední pracovní den, v němž je člověk veden touhou pomáhat: Co bych mohl ještě udělat? Koho ještě bych mohl zapojit? To vše je milosrdenství, které *jedná*, bez rozvrhu, bez vypočítavosti: „Dynamické milosrdenství, nikoli zvěcnělé a definované substantivum, ani adjektivum, které život trochu

zkrášlí, nýbrž sloveso – *prokazované a přijímané milosrdenství* “. ⁸

Přikrývat slabosti druhého

Tato dvě slova – *prokazované a přijímané milosrdenství* – v sobě odráží jedno z nejtýpčtějších blahoslavenství tohoto roku milosrdenství: „Blahoslavení milosrdní, neboť dojdou milosrdenství“ (Mt 5,7); milosrdenství si v nich prorazí cestu, protože tomu, kdo prokazuje milosrdenství, se dostane milosrdenství z nebe. Geniální Shakespeare to formuloval následovně: „Milosrdenství nelze vynutit. Snáší se z nebe jako něžný déšť na zprahlou zem. Je dvojím požehnáním: kdo dává, blažen jest jak ten, kdo bere.“ ⁹

Milosrdným tedy Pán slibuje nejen shovívavost a pochopení na konci jejich dnů, ale též velkorysou míru darů – *stokrát víc* (Mt 19, 29) – již v

tomto životě. Milosrdný člověk intenzivněji vnímá, že mu Bůh odpouští a že ho chápe, takže pak sám s radostí odpouští a chápe druhé i přesto, že je to pro něj někdy bolestné, a raduje se, když vidí, jak skrze něj Boží milosrdenství *přechází* na ostatní. „Neboť pošetilá Boží věc je moudřejší než lidé a slabá Boží věc je silnější než lidé“ (1 Kor 1,25). Když utápíme zlo v přívalu dobra; když se snažíme, aby nám lidská zloba nezatvrdila srdce; když neoplácíme bezcitnost bezcitností; když nezavalujeme lidi kolem sebe svými problémy; když se snažíme ovládat svou přecitlivělost a sebelásku, vítězíme v „Božích bitvách (...). Nezbyvá než vzít vážně tuto přenádhernou válku lásky, chceme-li pro církve a pro duše doopravdy dosáhnout vnitřního pokoje a Božího klidu“. ¹⁰

Další ze skutků duchovního milosrdenství spočívá v „trpělivém

snášení chyb druhých“. Nejde přitom jen o to druhého neshazovat a neukazovat na něj prstem: milosrdný člověk má přikrývat slabosti druhého (podobně jako synové Noemovi ¹¹), i když při tom bude cítit jejich „pach“. Chladné milosrdenství není milosrdenstvím. „Ovčí pach“ ¹² – v církvi jsme všichni „ovcemi i pastýři“¹³ – bývá nepříjemný, ale snášet ho a nezacpávat si přitom nos, to je skrytá oběť, která vydává Bohu libou vůni: *bonus odor Christi*. ¹⁴

„Když se postíš, pomaž si hlavu a umyj si tvář, abys neukazoval lidem, že se postíš, ale svému Otci, který je ve skrytosti“ (Mt 6, 17–18).

Milosrdenství mění naši tendenci klást na druhé příliš vysoké požadavky a sobě povolovat. Pomáhá nám uvědomit si, že to, co jsme považovali u druhého za chybu, byla jen *nálepka*, kterou jsme mu dali možná na základě nějaké ojedinělé události nebo proto, že jsme něčemu

přikládali příliš velký význam;
vynesli jsme „soud“, ale přitom jsme
neviděli druhého takového, jaký je,
protože jsme vnímali jen jeho
negativní stránky a rysy zveličené
naší sebeláskou. Boží milosrdenství
nás vede k tomu, abychom tak přísné
soudy nevynášeli, příp. je dokázali
odvolat. I zde platí moudrá věta
Tertulianova: „Kdo přestane být
neznalý, přestane nenávidět,
*desinunt odisse qui desinunt
ignorare*.“¹⁵ Každodenní
milosrdenství je tedy pro nás výzvou,
abychom lidi kolem sebe (rodiče,
děti, sourozence; sousedy, kolegy v
práci...) lépe poznali a *nenálepkovali*
je. Když máme pro druhého
pochopení, když s ním neztrácíme
trpělivost, pomáháme mu růst.
Přehnaná zaměřenost na jeho
nedostatky v něm naopak vyvolá
napětí a sešňěrovanost, takže ze sebe
bude moct jen stěží vydat to nejlepší.
Všechny naše vztahy, zvláště ty
rodinné, mají být „milosrdnou

pastvinou“ bez paternalismu. „Každý pečlivě kreslí a píše do života druhého.“ ¹⁶

Milosrdenství je potřeba i proto, abychom uměli bez záště snášet, když s námi druzí jednají tvrdě. Není snadné mít rád někoho, od koho se nám dostává jen urážek a lhostejnosti, ale „jestliže pozdravujete jen své bratry, co tím děláte zvláštního?“ (Mt 5,47). Pro křesťanského ducha je příznačné nejen vzájemné pochopení, ale též ochota usmířit se nebo odpustit tomu, kdo se k nám zachoval nehezky. Upřímná snaha „odpouštět urážky“ je jediný způsob, jak zastavit spirálu nepochopení, téměř vždy vytvořenou vzájemným neporozuměním. Nejde o idealismus naivních lidí, kteří se nasetkali s bezcharakterností a cynismem, ale o „Boží moc“ (1 Kor 1,18): jemný vánek, schopný zbořit i ty nejimpozantnější struktury.

Posláni těšit

„Bud' veleben Bůh, Otec našeho Pána Ježíše Krista, Otec milosrdenství a Bůh veškeré útěchy. On nás těší ve všech našich souženích, abychom pak mohli těšit druhé v jakémkoli soužení tou útěchou, jakou Bůh potěšuje nás“ (2 Kor 1,3–4). Křesťan trpí jako všichni ostatní lidé, a někdy musí navíc snášet nepochopení a těžkostí kvůli své věrnosti Bohu ¹⁷; jeho utrpení se mu však zároveň stává lehkým, protože má útěchu u svého Otce. „Toto je tvá jistota, to je to mořské dno, do kterého musíš zabořit kotvu, ať už se děje, co se děje na mořské hladině tohoto života. A najdeš radost, sílu, optimismus, vítězství!“ ¹⁸ Útěcha od Boha nás činí schopnými těšit, vysílá nás do světa těšit, protože „naš nekonečný smutek vyléčí pouze nekonečná láska“. ¹⁹

Abychom mohli „těšit smutné“, musíme se naučit vnímat potřeby

druhých. Někteří lidé jsou smutní, protože zakouší „hořkost osamělosti nebo lhostejnosti“²⁰; jiní proto, že jsou pod velkým tlakem a potřebují si odpočinout. Potřebují, aby jim někdo pomohl a ukázal jim, jak odpočívat, protože se to nikdy nenaučili. Dobré dítě Boží se má snažit napodobovat nenápadné působení pravého Utěšitele (V práci libý pokoji, smiřiteli v rozbroji, rač nás v pláči utišit)²¹: starat se o druhé, aniž by si všimli, že jim věnujeme čas, aniž by měli pocit, že jim udělujeme audienci nebo je *dirigujeme*. „Mluvíme o postoji srdce, které všechno prožívá s klidnou pozorností, dovede plně před někým stanout, aniž by přemýšlelo o tom, co bude pak, odevzdává se každé chvíli jako božskému daru, který je třeba žít v plnosti.“²² Boží dítě kráčí životem s hlubokým přesvědčením, že „každý člověk je hoden našeho odevzdání“²³: úsměv, ochota pomáhat, nefalšovaný zájem o druhé,

také o ty, které téměř neznáme, může někomu změnit den a někdy i život.

Ke každému, známému i neznámému, se bude naše milosrdenství vycházející z modlitby rozlévat jako „široký, klidný a bezpečný proud“²⁴: „Přimlouvav se, žádat o něco ve prospěch druhého, je od dob Abraháma vlastní srdci, které je v souladu s Božím milosrdenstvím.“²⁵ Proto nás církev vybízí, abychom „prosili Boha za živé i mrtvé“. Jedna z radostí, které zažijeme v nebi, bude zjištění, kolika lidem pomohla naše třebaš i kratičká modlitba uprostřed dopravního ruchu nebo ve veřejné dopravě, kterou jsme se pomodlili na oplátku za nelaskavé gesto; zjištění, že Bůh díky naší přímlově probudil v někom, kdo z nějakého důvodu trpěl, novou naději; zjištění, kolik útěchy se dostalo živým i mrtvým díky tomu, že jsme si na ně vzpomněli při mši

ponoření do modlitby Ježíše k Otci v Duchu svatém.

Končíme naši krátkou prohlídku skutků milosrdenství, které jsou ve skutečnosti „nekonečné, každý má svůj osobní ráz a příběh s vlastní tváří. Není dohromady jenom sedm tělesných a sedm duchovních skutků. Ty vypočítané jsou spíše jen jakýmisi surovinami samotného života a, dotýkají-li se jich milosrdné ruce a ztvárňují-li je, mění se každý z nich na řemeslný výtvar. Skutek se množí jako chléb v koších a roste bez omezení jako hořčičné zrnko“²⁶.

Carlos Aixelá

1 František, 3. rozjímání, Kněžská duchovní obnova, 2–VI– 2016.

2 Kompendium Katechismu katolické církve vypočítává sedm skutků duchovního milosrdenství: dávat radu pochybujícím; poučovat neznalé; napomínat ty, kdo hřeší;

těšit zarmoucené; odpouštět urážky; trpělivě snášet obtíže; prosit Boha za živé i mrtvé.

3 Sv. Josemaría, *Výheň*, 563.

4 Sv. Josemaría, *Rozhovory*, 75.

5 Srov. František, ap. exh. *Evangelii gaudium* (24–XI–2013), 273.

6 Sv. Josemaría, *Boží přátelé*, č. 76.

7 Sv. Josemaría, *Jít s Kristem*, č. 179.

8 František, 1. rozjímání, Kněžská duchovní obnova, 2–VI–2016.

9 W. Shakespeare, *Kupec benátský*, IV. 1.; srov. František, Poselství k 50. Světovému dni sdělovacích prostředků, 24–I–2016.

10 Sv. Josemaría, Poznámky z rozjímání, II–1972, in: *Es Cristo que pasa, Edición crítica* preparada por Antonio Aranda, Rialp 2013, 8d.

11 Srov. *Gen* 9, 22–23.

12 František, Homilie, 28–III–2013.

13 Srov. Javier Echevarría, Pastýřský list, 1–VIII–2007.

14 Srov. *2 Kor* 2, 15.

15 Tertulian, *Ad Nationes*, 1, 1. Také sv. Augustin se této otázce věnuje v *In Evangelium Ioannis Tractatus*, 89 a 90.

16 František, ap. exh. *Amoris Laetitia* (19–III–2016), 322.

17 Žalmy jsou častým obrazem těchto potíží věřícího člověka. Srov. např. Ž 42, 10–12; 44, 10–26; 73.

18 *Via crucis*, VII. zastavení, 3.

19 František, *Evangelii Gaudium*, 265.

20 Sv. Josemaría, Projev v Centro ELIS u příležitosti jeho inaugurace,

21–XI–1965, in: Josemaría Escrivá de Balaguer y la universidad, Pamplona, Eunsa 1993, 84.

21 Římský misál, Soslání Ducha svatého, Hymnus *Veni Sancte Spiritus* .

22 František, enc. *Laudato si* (24–V–2015), 226.

23 František, *Evangelii Gaudium* , 274.

24 *Boží přátelé*, 306.

25 Katechismus katolické církve, 2635.

26 František, 3. rozjímání, Kněžská duchovní obnova, 2–VI– 2016. Srov. *Mt* 13, 31–32; 14, 19–20.

skutky-duchovniho-milosrdenstvi/
(24.03.2026)